

מדת בדת

לע"נ ר' נתן נטע בן ר'

שמעון וייס זצ"ל
הערת
והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 290 פרשת משפטים תשע"ח

ע"ז כה-לא

ירדו בירידה לא יהיה ישראל למטה והעכו"ם למעלה אלא ישראל למעלה והעכו"ם למטה ולא ישוח לפניו שמא הוא ירוצץ את גולגלתו, ואם הוא שואל אותו להיכן הוא הולך ירחיב לו את הדרך כמו שעשה יעקב לעשו, שכתוב עד אשר אבא אל אדוני שעיריה וכתוב ויעקב נסע סוכותה, והיה מעשה בתלמידי ר"ע שהלכו לכזיב ופגשו אותם לסטים ושאלו להיכן אתם הולכים אמרו להם לעכו וכשהגיעו לכזיב הם פרשו אמרו להם תלמידי מי אתם אמרו להם תלמידי ר"ע והם אמרו אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהם אדם רע מעולם, כשהלך רב מנשה לבית תורתא דף כו פגשו בו גנבים ואמרו לו להיכן אתה הולך אמר להם לפומבדיתא וכשהגיע לבי תורתא הוא פרש, אמרו לו אתה תלמיד של יהודה הרמאי אמר להם אתם מכירים אותו יהי רצון שתהיו בנידוי והם עשו את גניבותיהם כ"ב שנה ולא הצליחו, וכיון שראו כך הם ביקשו שיבטל את הנידוי והיה בהם אורג אחד שלא בא להחזיר את הנידוי ואכלו אריה ועליו אמרו אורג שאינו בוש שנותיו פוחתים, ויש להתבונן בהבדל בין גנבי א"י ששבתו את ר"ע לגנבי בבל שקללו את רב מנשה.

משנה בת ישראל לא תיילד עובדת כוכבים כי היא מילדת בן לעכו"ם אך עובדת כוכבים תילד בת ישראל, בת ישראל לא תניק את בן העובדת כוכבים אך עובדת כוכבים יכולה להניק את בנה של ישראלית ברשותה. **גמרא** שנו בברייתא שלר"מ ישראלית לא תילד עובדת כוכבים כי היא מילדת בן לעכו"ם ועובדת כוכבים לא תיילד ישראלית כי היא חשודה על שפיכות דמים, וחכמים אומרים שעובדת כוכבים יכולה לילד ישראלית כשאחרות עומדות על גבה אך לא תיילד בינה לבין עצמה ור"מ אסר גם באחרות עומדות על גבה כי היא יכולה להניח את ידה על מצח התינוק ולהרגו ולא יבחינו בכך, כמו המעשה שנכרית אמרה לחברתה את מיילדת יהודיות בת מיילדת יהודיות והיא אמרה לה יבואו עליך רעות כמו שהרגתי מהם כמו חריפות הנהר, וחכמים סוברים שהיא רק העמידה את חברתה בדברים בעלמא.

שנו בברייתא שלר"מ ישראלית לא תניק את בנה של עובדת כוכבים כי היא מגדלת בן לע"ז ועובדת כוכבים לא תניק את בנה של ישראלית כי היא חשודה על שפיכות דמים וחכמים מתירים כשאחרות עומדות על גבה אך לא בינו לבינה, אך ר"מ חשש גם באחרות עומדות על גבה כי לעתים היא יכולה לשוף סם מחוץ לדד ולהרוג את התינוק, וצריך להביא את מחלוקתם גם במינקת וגם במיילדת, שלא נאמר שרק במיילדת מועיל לחכמים כשאחרות רואות אותה וזה לא יועיל במינקת, ואם היו חולקים במינקת היינו אומרים שר"מ חלק רק במינקת כי היא יכולה לשוף לו סם אך במיילדת הם יודו לחכמים שמועיל כשאחרות עומדות על גבה, קמ"ל שגם בזה חלק ר"מ, ויש להקשות ששינוי שיהודית מילדת את העובדת כוכבים בשכר ולא בחנם אמר רב יוסף שבשכר מותר לילד נכרית משום איבה, ובתחילה סבר רב יוסף שמותר לילד נכרית אף בשבת בשכר משום איבה, ואביי אומר שהיא יכולה להמנע ולומר שרק על מי ששומר שבת מחללים ולא על מי שמחלל שבת, ובתחילה סבר רב יוסף שמותר להניק בשכר משום איבה ואביי טען שפנויה יכולה להמנע כי היא רוצה להנשא עכשיו ואשת איש יכולה לומר שאינה רוצה להיות מזהמת בפני בעלה.

רב יוסף סבר שמה ששינוי שעכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלים ולא מורידים שמותר בשכר משום איבה, אמר אביי שיכול להמנע ולומר בני עומד על הגג והוא מסתכן, או שיש לי הזמנה עכשיו לבית הועד של המלכות ואיני יכול להפסיד.

ר' אבהו שנה לפני ר' יוחנן שעכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלים ולא מורידים, **עמוד ב** אך מינים ומסורות מורידים ולא מעלים, אמר ר' יוחנן אני למדתי בפסוק לכל אבידת אחיך לרבות מומר ואתה אומר מורידים ולא מעלים, ויש לומר שמוחקים מומר ור' אבהו לא תירץ שיש חילוק בין מומר שאוכל נבילות לתיאבון שלא מורידים לומר להכעיס שמורידים, ויש לומר שאכן מומר להכעיס כלול במין, ונחלקו רב אחא ורבינא אם רק לתיאבון נקרא מומר ולהכעיס הוא נקרא מין או שגם להכעיס הוא נקרא מומר ומין הוא העובד ע"ז, ויש להקשות ששינוי שאם אכל פרעוש או יתוש הוא מומר וזה

דף כה כתוב ביהושע וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויבו הלא היא כתובה על ספר הישר, ומבאר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שספר הישר הוא ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שכתוב תמת נפשי מות ישרים, וזה נרמז בפסוק וזרעו יהיה מלא הגוים, שמתו זרעו ימלא על הגוים כשעמדה החמה ליהושע, ומה שכתוב ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבא, ריב"ל מבאר שזה היה כ"ד שעות, שהוא הלך שש שעות ועמד שש והלך שש ועמד שש יחד כיום תמים, ור"א אומר שהיו ל"ז שעות שהלך שש ועמד י"ב שעות הלך שש ועמד י"ב שעות תמים, ור"ש בר נחמני אמר שזה היה מ"ח שעות, הלך שש ועמד י"ב הלך שש ועמד כ"ד יחד מ"ח, והיינו שאח"כ לא אץ לבא כיום תמים ומשמע שמתחילה לא היה כיום תמים, וללישנא בתרא נחלקו בתוספת שלריב"ל התוספת היא כ"ד שהלך שש ועמד י"ב הלך שש ועמד י"ב ועמידתו כיום תמים, ולר"א ל"ז, שהלך שש ועמד י"ב הלך שש ועמד כ"ד והיינו שלא אץ לבא בפעם השניה כיום תמים, ולר"ש בר נחמני מ"ח, שהלך שש ועמד כ"ד הלך שש ועמד כ"ד, ומקשים את עמידתו לביאתו כמו שביאתו כיום תמים כך עמידתו כיום תמים, ושנינו שכמו שעמדה החמה ליהושע כך היא עמדה למשה ולנקדימון בן גוריון, יהושע מהפסוק הני"ל, ונקדימון מגמרא, ולגבי משה לומדים מגזירה שוה שכתוב אצל משה אחל תת פחדך וביהושע כתוב אחל גדלך, ור' יוחנן אומר שלומדים גזירה שוה תת ששעמדה כתוב אחל תת וביהושע כתוב ביום תת ה' את האמורי, ור"ש בר נחמני אומר שלומדים את זה ממה שכתוב אצל משה אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך מתי רגזו וחלו מפניך מתי שעמדה החמה, ויש להקשות שכתוב ולא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו, יש לומר שאצל משה לא היה הרבה שעות, או שלא היו אבני ברד כמו אצל יהושע, שכתוב ויהי בנוסם מפני בני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים עד עזקה וימותו.

כתוב בפסוק ללמד את בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר, וביאר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שזה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שכתוב תמת נפשי מות ישרים ותהי אחרתי כמוהו, וזה נרמז בפסוק יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף אויבך, וקשת זה מלחמה שהיד כנגד עורף, ור"א אומר שספר הישר זה ספר משנה תורה, שכתוב בו ועשית הישר והטוב בעיני ה', ונרמז בפסוק ידיו רב לו, וקשת זה מלחמה שצריך שתי ידיים, ור"ש בר נחמני אומר שספר הישר הוא ספר שופטים שכתוב בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר והטוב בעיני ישראל ונרמז שם הפסוק למען דעת דורות בני ישראל ללמדם מלחמה וקשת זה מלחמה שצריכה לימוד וזה נאמר על יהודה כמו שכתוב מי יעלה לנו תחילה אל הכנעני להלחם בו ויאמר ה' יהודה יעלה.

מה שכתוב בפסוק וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול, ור' יוחנן מבאר שעליה הכוונה לשוק ואליה וזה נקרא עליה שהשוק סמוך לאליה, ור"א אומר שהכוונה לשוק וחזה וזה נקרא עליה שהחזה מונח מעל השוק כדי להניף אותו, ור"ש בר נחמני אומר שזה שוק ושופי דהיינו כף הירך וזה נקרא עליה שהוא מעל השוק.

יש להקשות בדברי המשנה שאשה לא תתיחד עם שאם מדובר באחד זה נאסר גם בישראל, ששינוי לא יתיחד איש אחד עם שתי נשים **עמוד ב** ואם מדובר בג' והרי גם בישראל אסור בפרוצים כמו שכתוב שאשה מתיחדת עם שני אנשים, ורב יהודה אמר בשם שמואל שזה רק בכשרים ולא בפרוצים ונאסר גם בעשרה כמו המעשה שעשעה הוציאו אשה במטה, ויש לומר שהמשנה מדברת באשתו עמו שבישראל מותר שאשתו משמרתו, ויש להקשות שממילא נאסר יחוד משום שפיכות דמים, ור' ירמיה אומר שמדובר באשה חשובה שמתייראים להרגה, ורב אידי אומר שאשה כלי זינה עליה והנ"מ בין התירושים באשה חשובה בין הנשים ואינה חשובה בין הנשים שכלי זינה עליה אך יש חשש שפיכות דמים, ויש ברייתא כדברי רב אידי שאשה אף שהשלום עמה לא תתיחד עמם כי הם חשודים על העריות.

שנו בברייתא שישראל שהזדמן לו עכו"ם בדרך טופל אותו לימינו ור' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה אומר שאם יש לו סיף טופלו בימינו ואם יש לו מקל טופלו לשמאלו, ואם הם עלו במעלה או

ודאי להכעיס, ויש לומר שזה נקרא לתיאבון שהוא רק רצה לטעום טעם של איסור.

יש להקשות במה שכתוב מורידים ולא מעלים שאם מורידים ודאי שלא מעלים, מבאר רב יוסף בר חמא בשם רב ששת שהחידוש הוא שגם אם היתה לו אפשרות לעלות במעלה שבכור יכול לגוררה והוא מסביר את עצמו שהוא צריך שחיות לא יעלו עליה, ורבה ורב יוסף מבארים שגם אם היתה אבן על פי הכור הוא מכסה אותה והוא מסביר עצמו שהוא צריך להעביר חיות עליה, ורבינא מבאר שאם היה שם סולם יכול לסלקו ולהסביר עצמו שהוא צריך אותו כדי להוריד את בנו מהגג.

שנו חכמים שישאל יכול למול עכו"ם לצורך גירות אך לא לצורך תולעת שבערלתו, ולר"מ עכו"ם לא ימול ישראל כי הם חשודים על שפיכות דמים, וחכמים סוברים שעכו"ם יכול למול כשאחרים עומדים על גביו אך לא בינו לבין עצמו, ור"מ סובר שזה לא מועיל כי העכו"ם יכול להטות את הסכין ולעשותו כרות שפכה, ויש להקשות ששנינו שבעיר שאין רופא ישראל ויש רופא כותי ורופא עכו"ם לר"מ ימול העכו"ם ולא הכותי, ולר' יהודה הכותי ימול ולא העכו"ם, וצריך לומר שהופכים את דעת ר' יהודה ור"מ שלר"מ ימול הכותי ולא עכו"ם ולר' יהודה ימול העכו"ם ולא הכותי, ויש להקשות ששנינו שר' יהודה אמר שמילה בעכו"ם פסולה שכתוב ואתה את בריתי תשמור, אלא יש לומר שלא הופכים שם את דעת ר' יהודה ור"מ ומדובר ברופא מומחה,

דף כז שאין חשש שיטה את הסכין לתינוק כדי לא להרע אומנותו כמו שאמר רב דימי שאם היה מומחה לרבים מותר, ויש להקשות ששנינו שר' יהודה סובר שישאל ימול כותי אך כותי לא ימול את ישראל כי הוא מל לשם הר גרזים ור' יוסי אמר שלא מצאנו מהתורה שצריך למול לשמה אלא יכול למול עד שתצא נשמתו, אלא יש לומר שהופכים את דעת ר' יהודה ור"מ לעיל ולר' יהודה כותי לא ימול ועכו"ם כן ומה ששנינו שלר' יהודה מילה בעכו"ם פסולה זה דעת ר' יהודה הנשיא שלמד מהפסוק ואתה את בריתי תשמור שמילה בעכו"ם פסולה.

רב חסדא מבאר בטעמו של ר' יהודה שמילה בכותי פסולה שכתוב לה' ימול ור' יוסי למד המול ימול לרבות שלא לשמה, ומה שכתוב לה' ימול נאמר על פסח ור' יהודה סבר שלא לומדים מהמול ימול כי התורה כפלה את המילים כדרך בני אדם.

דרו בר פפא סובר שלומדים מהפסוק ואתה את בריתי תשמור שמילה בעכו"ם פסולה, ור' יוחנן למד מהפסוק המל ימול מי שנימול ימול, ולכאורה יהיה נ"מ ביניהם בערבי וגבעוני מהולים שאין חסרון של המל ימול אך הם לא שייכים בברית, אך יש להקשות שגם לר' יוחנן עכו"ם מהול לא נחשב מהול כמו ששנינו שמי שנדר קונם מהערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עכו"ם משמע שגם אם הם נימולים הם נחשבים ערלים, אלא הנ"מ ביניהם בישראל שמתו אחיו מחמת מילה ולא מלוהו שהוא שייך בברית אך אינו בכלל המל ימול, אך לכאורה הוא נקרא מהול כמו ששנינו שהאומר קונם שאני נהנה ממולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עכו"ם א"כ גם מי שאינו נימול הוא כנימול, אלא הנ"מ ביניהם הוא באשה שמלה שהיא בכלל מולים אך היא לא בברית כי אינה בת מילה, אך קשה שכתוב ותקח צורה צור יש לומר שקוראים ותקח שהיא שלחה אחרים, אך קשה שכתוב ותכרות ויש לומר שקוראים ותכרת, עוד יש לומר שהיא התחילה ומשה גמר את המילה.

משנה מותר להתרפאות מהם ריפוי ממון אך לא ריפוי נפשות, ולר"מ אסור להסתפר מהם וחכמים מתירים ברה"ר ולא בינו לבינו. **גמרא** אין לפרש שהחלוק בין ריפוי ממון לריפוי נפשות אם הרופא מקבל שכר או שאינו מקבל שכר שא"כ יש לכתוב מתרפאים מהם בשכר ולא בחנם, ואין לפרש ריפוי ממון הכוונה שאין בו סכנה וריפוי נפשות הכוונה שיש בו סכנה, שהרי רב יהודה אמר שאין להתרפא מהם אפילו ריפוי מכה של הקזה, אלא יש לפרש רפוי ממון רפוי בהמתו וריפוי נפשות הכוונה באדם עצמו, וכמו שאמר רב יהודה שאין להתרפא מהם אף מכת הקזה, ורב חסדא אמר בשם מר עוקבא שאם העכו"ם אומר לו סם פלוני יפה לו וסם פלוני רע לו מותר, **עמוד ב** כי העכו"ם חושב שהישראל סתם שואל והוא ישאל גם אחרים ולכן הוא אומר את האמת ואינו רוצה להרע את נאמנותו.

רבא אומר בשם ר' יוחנן ויש אומרים שרב חסדא אמר בשם ר' יוחנן שחולי שפסוק אם חי ספק מת לא מתרפאים מהם אך אם ודאי ימות בלי הרפואה מותר להתרפאות מהם ולא חוששים לחיי שעה, והראיה לכך הוא מהפסוק אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, ולכאורה אם ילכו למחנה ארם יפסידו חיי שעה אלא שלא חוששים לחיי שעה, ויש להקשות ששנינו שלא ישא אדם ויתן עם המינים ולא יתפא מהם אפילו לחיי שעה וכמו המעשה שבבן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש ויעקב איש כפר סכניא בא

לרפאותו ור' ישמעאל לא הניח לו להתרפא ממנו ובן דמא אמר לו הנח לי ואתרפא ממנו ואני אוכיח לך שזה מותר ולא הספיק לגמור את הדבר ויצאה נשמתו, ור' ישמעאל קרא עליו אשריך בן דמא שגופך טהור ויצאה נשמתך בטהרה ולא עברת על דברי חבריך שאמרו פורץ גדר ישכנו נחש, ויש לומר שבאמת נחש הכישו אך העובר על דברי חכמים זה נחש שאין לו רפואה, והטענה שבן דמא יכל לומר הוא הפסוק וחי בהם ולא שימות בהם, ור' ישמעאל סובר שזה רק בצינעא ולא בפרהסיא, ששנינו שר' ישמעאל אומר שאם אומרים לאדם עבוד ע"ז ואל תהרג יעבור שכתוב וחי בהם אך בפרהסיא יהרג כמו שכתוב ולא תחללו את שם קדשי.

רבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שמכה שמחללים עליה את השבת לא מתרפאים מהם, וללישנא בתרא רבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן,

דף כח שמכה של חלל לא מתרפאים מהם, והנ"מ בין הלשונות מכה שבגב היד ובגב הרגל שרב אדא בר מתנה אמר בשם רב שמכה שבגב היד והרגל זה כמכה של חלל ומחללים עליהם את השבת.

רב זוטרא בר טוביה אמר בשם רב שמכה שצריכה אומד מחללים עליה את השבת, ורב שמן בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שחולי של אישתא צמירתא זה כמכה של חלל ומחללים עליו שבת, ור' אמי מפרש שמכה של חלל הוא מהשפה ולפנים.

ר"א מסתפק בחולי בשיניים שהם קשים וזה כמכה של חוץ או שהן בפנים וא"כ זה נקרא מכה של חלל, ואביי מוכיח מהמשנה שהחושש בשיניו לא יגמע בהם חומץ משמע רק בחושש אך אם כואב מאד מותר לו לקחת תרופה, ויש לדחות שיתכן שזה בכלל חושש, ויש להוכיח ממה שבר' יוחנן חש בחולי צפרינא הוא הלך למטרוניתא שעשתה לו רפואה ביום ה' ובערב שבת ור' יוחנן שאל אותה מה אעשה מחר אמרה לו השבע לי שלא תגלה ונשבע לה שלא יגלה לאלוקי ישראל והיא גלתה לו ולמחרת הוא דרש בישיבה את הרפואה, ויש להקשות הרי הוא נשבע לה, יש לומר שכונתו בשבועה שלא לוקי ישראל לא יגלה אך לעמו ישראל כן יגלה, אך קשה שזה חילול ה' ויש לומר שהוא אמר לה מתחילה, ורואים שמכה זה נקרא מכה של חלל ור"נ בר יצחק מבאר שצפרינא מתחיל בפה וגומר בבני מעיים והסימן לחולי הזה הוא שאם חפץ בן שיניו ויוצא דם מבין השורות, והחולי הזה בא מאכילת פת חייטים צונן מאד או מאכילת מאכל שעורים חם מאד, ומשירי הדג שמתוגן בשמן, ור' אחא בר רבא מבאר שהרפואה שעשו לר' יוחנן היא מי שאור שמן זית ומלח ומר בר רב אשי אומר שמן של אוז שסכים אותו עם כנף האוז בין שיניו, ואביי אמר שהוא עשה את הכל ולא התרפא עד שאמר לו ישמעאל אחי גרעיני זיתים שלא הביאו שלישי ולקלות אותם על מעדר חדש ולהדביקו בין שורות שיניו ורב אשי עשה כך ונרפא.

יש להקשות איך ר' יוחנן התרפא מהמטרוניתא הרי שנינו שמכה שמחללים עליה שבת לא מתרפאים מהם, ויש לומר שלאדם חשוב מותר אך קשה שר' אבהו הוא אדם חשוב ויעקב המין עשה לו סם והשקהו ולולא ר' אמי ור' אסי שלחו את שוקיו הן היו נפסקות, ויש לומר שר' יוחנן היה רופא מומחה, ויש להקשות הרי גם ר' אבהו היה רופא מומחה ויש לומר שבר' אבהו המינים רצו לקיים תמת נפשי עם פלשתים.

שמואל אומר שפצע מכת חרב היא סכנה ומחללים עליה שבת והרפואה להפסיק את הדם שחליים בחומץ, ולהחלים את הבשר יקח שורש של יבלא ושל סנה או תולעים שתרנגולת אוכלת באשפה.

רב ספרא אומר שחולי ענבתא הוא שליח של מלאך המוות והרפואה היא עשב ששמו טוגן בדבש או כרפס ביין חזק ובינתיים יביאו לו ענב מגפן ויגלגל עליו ענב לבן לאבעבוע לבן ושחור לשחור.

רבא אומר שחולי נפיחות הוא שליח של חולי חמה והרפואה היא שיכוהו ששים מכות של אצבע צרידה ויקרעו אותו שתי וערב, וכ"ז כשראשו אינו לבן אך אם הלבין ראשו זה נרפא, **עמוד ב** ר' יעקב חלה כפי טבעת ור' אמי או ר' אסי הורו לו ז' גרעיני אדומים כתולעת ויצרור אותו בחלל צוארו ויכרוך עליה שערה של בהמה ויטבול אותו בנטף לבן וישרוף אותו ויפזר עליה, ובינתיים יביא גרעיני סנה ויעלין את הסדק שלהם כנגד הסדק שבבשרו, וכל זה בחולי סנה העלין ואם החולי בפנימי יביא חלב של עז שלא ילדה וימחהו באש ויזרוק שם, ואם לא, יביא ג' עלים שהתייבשו בצל וישרוף אותם ויפזר שם, ואם לא, יביא מין חלזון, ואם לא יביא שמן זית ושעוה ויחזיק אותם בכגדי פשתן בלויים בקיץ ובצמר גפן בחורף, ר' אבהו חש באזניו ור' יוחנן ויש אומרים שבביהמ"ד הורו לו כדברי אביי שאומנתו אמרה לו שלא נבראו הכליות אלא לרפואת האזן, ורבא אמר שמניומי הרופא אמר לו שכל המשקים קשים לאוזן מלבד מי הכליות, ויביא כליה של עז קרחת ויקרענה שתי

וערב ויניח על גחלים לוחשות ואת המים שיוצאים ממנה יזרוק באזנו והם לא יהיו חמים ולא קרים אלא פושרים, ואם לא, יביא חלב של תולעת שחורה גסה וימחהו ויזרוק באזנו, ואם לא, ימלא את אזנו בשמן ויעשה שבעה פתילות של אספסת ויביא את העלים של ראש השום ויקח חוט משער בהמה בראשה האחד ויתלה בהם אש ואת ראשה השני יתן באזנו ויתן אצלו כנגד האש ויזהר מהרוח ויקח אחרת ויניח את האחרת, ואם לא, יביא ז' פתילות של חוט משיער בהמה וישוף בה שמן של אספסת ויביא ראשה האחד באש וראשה השני באזנו ויקח אחת ויניח את האחרת ויזהר מהרוח, ואם לא יביא מוכים צבועים שלא נפצו בשמן ויניח בה ויתלה את אזנו כנגד האש ויזהר מהרוח, ואם לא יביא שפופרת של קנה ישן בן ק' שנים וימלח אותו במלח של אבן כשיש וישפנו וידביק באזנו, והסימן לרפואות הנ"ל רטוב ליבש ויבש לרטוב.

רבה בר זוטרא אומר בשם ר' חנינא שמוטר להעלות את גידי האזנים בשבת, ורב שמואל בר יהודה אומר שמוטר ביד אך לא בסם, ויש אומרים דוקא בסם ולא ביד כי זה שורט את האזן.

רב זוטרא בר טוביה אומר בשם ר' שמואל לכתול בשבת עין שמרדה ובתחלה סברו לומר שזה דוקא כשהיו סימנים שחוקים מערב שבת אך בשבת אסור לשחוק או להביא דרך רה"ר, אך תלמיד אחד ששמו ר' יעקב אמר שרב יהודה אמר בפירוש שמוטר גם לשחוק בשבת ולהביא דרך רה"ר.

רב יהודה התיר לכתול עין בשבת ואמר רב שמואל בר יהודה מי שומע לרב יהודה שהוא מחלל שבת, ובסוף הוא עצמו חש בעיניו והוא שלח לרב יהודה אם מותר או לא ורב יהודה אמר לו לכולם מותר ולך אסור, וכי אני אמרתי את זה הרי מר שמואל פסק כך שהיתה שפחה אחת בביתו שעיינה קדחה בשבת והיא צוחה ולא השגיחו בה ובסוף התבקעה עינה, ולמחרת דרש מר שמואל שעין שמרדה מותר לכתלה בשבת מכיון שמאור העין תלוי בדופן הלב, ובאיזה חולי העין מדובר אמר רב יהודה כגון שיצא ריר וכן כאב של נעיצה או שיש דם בעינו או שהעין דומעת וכן שיש חמימות והנ"ל בתחילת החולי אך לא בסופו, וכן אסור לכתול כדי להאיר את עינו.

רב יהודה אומר שאם צירעה עקצה או קוץ נכנס בו או שיש לו נפיחות או שכואבות עיניו או שבא עליהם חום כולם סכנה במרחץ והרפואה להם צנון לחולי חמה ותרד לחולי של צינה ואם מחליף זה סכנה, וכן מים חמים הם רפואה לעקיצת עקרב ומים קרים רפואה לעקיצת צירעה ואם מחליף זה סכנה, מים חמים רפואה לקוץ ומים קרים רפואה לסדק בפניו,

דף כט ואם מחליף זה סכנה, חומץ הוא רפואה להקזה מכתפיו, ודגים קטנים מועיל לחזק אחר תענית, ואם מחליף זה סכנה, אכילת שחליים קודם הקזה זה סכנה וכן חולי חמה והקזה זה סכנה, וכאב עיניים והקזה זה סכנה, שני לדג הקזה שיאכל דג יום קודם הקזה, וכן יום אח"כ יאכל דג, וביום שלישי של הקזה אכילת דג היא סכנה.

שנו בברייתא שלא יאכל חגב"ש אחר הקזה והיינו חלב גבינה בצלם ושחליים, ואם אכל אמר אביי שיערב יחד רביעית חומץ עם רביעית יין, וישתה וכשיתפנה יתפנה רק למזרח העיר כי קשה ריחו.

ריב"ל אומר שמוטר להעלות אונקלי בשבת ומבאר ר' אבא שאונקלי זה דופן שתחת הלב והרפואה לו כמון ככף אגרוף ונענע ועשב לענה וקורנית ואזוב, ללב ישתה את הנ"ל עם יין כמו שכתוב ויין ישמח ללב אנוש, ולשחפת שמחמת רוח ישתה את הנ"ל במים כמו שכתוב ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, לחולי אשה שהיושבת על המשבר תשתה את הנ"ל בשיכר והסימן לכך הוא וכדה על שכמה, רב אחא בר רבא שחק את הנ"ל יחד ולקח מלא חמש אצבעותיו ושתה כך, ורב אשי שחק מכל אחד לחוד ולקח מלא אצבעו הגדולה וממלא אצבעו הקטנה, ורב פפא אמר שהוא עשה ככל הנ"ל ולא התרפא עד שאמר לו ישמעאל אחד שיביא קנקן וימלא אותו מים ויתן בו שיעור תרוד דבש ויניח אותו תחת הכוכבים וישתה אותו מחר ועשה כך והתרפא.

שנו בברייתא ששה דברים מרפאים את החולה ורפואתם רפואה: כרוב תרדים ומי סיאה יבישה וקבת בהמה ורחם של בהמה ודופן הכבד, ויש אומרים שגם דגים קטנים ויותר מכן הם מפרים ומרבים כל גופו של אדם, עשרה דברים מחזירים את החולה לחלו: בשר שור שמן בשר צלי בשר ציפרים וביצה צלויה ושחליים ותגלחת ומרחץ וגבינה וכבד, ויש מוסיפים אגוזים, ויש מוסיפים קישואים, כמו ששנו אצל ר' ישמעאל שנקרא שמם קישואים שהם קשים לכל גופו של אדם כחרכות.

שנו בברייתא שישראל מסתפר מעכו"ם כנגד מראה, וישראל כשהוא מספר עכו"ם כשיגיע לבלוריתו ישמוט את ידו, ויש לדקדק במה שכתוב שמסתפר כנגד מראה שאם הוא ברה"ר לא צריך מראה

ואם הוא ברשות היחיד מה מועיל מראה, ויש לומר שמדובר ברשות היחיד וכשמסתפר כנגד מראה הוא נראה כאדם חשוב ואין חשש שפיתות דמים, רב חנא בר ביזנא היה מסתפר מעכו"ם בשבילי נהרדעא ואמר לו העכו"ם חנה חנה יפה צוארך לחתכו אמר רב חנא שזה בא לו כי הוא עבר על דברי ר"מ, ולכאורה הוא עבר גם על דברי רבנן שהם התירו רק ברה"ר ולא ברשות היחיד אך הוא חשב בתחילה ששבילי נהרדעא הם כרה"ר.

רב מלכיה אומר בשם רב אדא בר אהבה ששיעור בלורית הוא ג' אצבעות לכל רוח, ואמר רב חנינא בר רב איקא שהשמועות של שפוד שפחות וגומות אמר רב מלכיו, והשמועות של בלורית אפר מקלה וגבינה זה רב מלכיה ורב פפא אמר שמימרא על משנה או ברייתא אמר רב מלכיה ושמועות בשם אמוראים אמר רב מלכיו והסימן לכך הוא משנה מלכה וההבדל בן רב חנינא לרב פפא זה במימרא על המשנה של שפחות שלרב פפא זה רב מלכיה ולרב חנינא זה רב מלכיו.

עמוד ב משנה אלו הדברים של עכו"ם אסורים גם בהנאה: יין וחומץ שהיה מתחילה יין, חרס הדרייני ועורות שקרועים כנגד הלב, ורשב"ג אומר שאסור רק בקרע עגול ומותר בקרע משוך, ר"ע אומר שבשר שהגיע לעכו"ם מותר אך היוצא מהם אסור שהוא כזבחי מתים, מי שהולך לתרפות לעבוד ע"ז במרחק אסור לשאת ולתת עמם ומי שבא משם מותר, נודות של עכו"ם וקנקניהם והיין של ישראל לר"מ אסורים אף בהנאה ולחכמים מותרים בהנאה, לר"מ חרצנים וזגים של עכו"ם אסורים בהנאה וחכמים אסורים בלחים ומתירים ביבשים, לר"מ מוריים וגבינת בית אונייקי של עכו"ם אסורים אף בהנאה וחכמים מתירים בהנאה, ר' יהודה אמר שר' ישמעאל שאל את ר' יהושע כשהלכו בדרך מדוע נאסרה גבינת העכו"ם ור' יהושע אמר לו שהם מעמידים אותה בקיבת נבילה אמר לו הרי קיבת עולה חמורה ובכ"ז כהן שדעתו יפה שאינו קץ בה גומעה חיה ולא הודו לו אך אמרו שלא נהנים ולא מועלים, אמר לו ר' יהושע שהם מעמידים אותה בקיבת עגלי ע"ז אמר לו א"כ זה יאסר אף בהנאה, ור' יהושע השיאו לדבר אחד ושאל אותו איך אתה קורא כי טובים דודיך או טובים דודיך אמר לו דודיך יין אסור יהושע שההמשך מוכיח לריח שמניך טובים. **גמרא** מנין שיין אסור אמר רבה בר אבוב שלומדים מהפסוק אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם וכמו שזבח אסור בהנאה כך יין אסור, וזבח לומדים מהפסוק ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים וכמו שמת אסור בהנאה כך ע"ז אסור בהנאה, ומת לומדים מעגלה ערופה שכתוב ותמת שם מרים ובעגלה ערופה כתוב וערפו שם את העגלה בנחל כמו שבעגלה אסור כך מת אסור ועגלה אסורה כמו שלמדו אצל ר' ינאי שכתוב בה כפרה כקדשים.

יש להקשות מה מחדשת המשנה שחומץ מנין אסור וכי בגלל שהיין החמיץ פקע איסורו, מבאר רב אשי שהמשנה מחדשת שחומץ שלנו ביד עכו"ם מותר בחותם אחד ולא צריך חותם בתוך חותם כיון שהם לא מנסכים אותו ואין חשש שיחליף אותו שכיון שיש חותם אחד הוא לא יטרח לזייפו, וכן הקשה ר' אילעא לגבי יין מבושל שהיה מתחילתו יין אסור וכי בגלל שבושל פקע איסורו, ביאר רב אשי שהחידוש הוא שייך מבושל שלנו שבא ליד עכו"ם אינו צריך חותם בתוך חותם כי לא מנסכים אותו, **דף ל** ואין חשש שיחליפנו שכיון שיש חותם אחד הוא לא טורח לזייף.

שנו בברייתא שייך מבושל ואלונתית של עכו"ם אסורים אך אלונתית שהיא כבר עשויה מותרת ואלונתית הוא כמו ששנינו בשבת שעושים אנומלים ולא אלונתית ואנומלין הוא תערובת יין דבש ופלפלין, ואלונתית הוא יין ישן ומים צלולים ואפרסמון שעושים אותם לבית המרחץ.

רבה ורב יוסף אומרים שביין מזוג אין חשש גילוי וביין מבושל אין חשש ניסוך, והסתפקו אם יש חשש גילוי ביין מבושל ורב יעקב בר אידי העיד שאין חשש גילוי ביין מבושל, וכשר' ינאי בן ישמעאל חלה באו ר' ישמעאל בן זירוד והחכמים לבקרו והם הסתפקו אם יש חשש גילוי ביין מבושל ור' ישמעאל אמר שר"ל אמר בשם אדם גדול שהוא ר' חייא שאין בו חשש גילוי אמרו החכמים האם נסמוך על כך רמז ליהב ר' ינאי ועל צוארי.

כששמואל ישה עם אבלט והביאו לפניהם יין מבושל משך אבלט את ידו אמר לו שמואל שלא יחשוש שהרי שנינו שביין מבושל אין חשש יין נסך.

לשפחת בית רבי התגלה יין מבושל והיא שאלה את ר' חייא והוא אמר לה שאין בו חשש גילוי, ולמשרתו של רב אדא בר אהבה התגלה יין מזוג ורב אדא אמר לו שאמרו שביין מזוג אין חשש גילוי, ורב פפא אמר שרק במזוג הרבה אין חשש אך אם מזוג מעט יש חשש כיון שנחש שותהו, ויש להקשות שרבה בר רב הונא הלך

בספינה והיה עמו יין וראה נחש שבא לשתות והוא אמר למשרתו עוור את עינו והוא נתן בו יין ואז סר הנחש לאחוריו, ויש לומר שעל יין חי הנחש מוסר עצמו אך על מזוג אינו מוסר עצמו, ויש להקשות שר' ינאי או בר הדיא היה במקום ששמו בי עכבורי וישבו ושתו יין מזוג ונשאר להם יין בחבית וצוררו אותו בכיסוי בגד והם ראו נחש שנותן מים בחבית עד שהיא התמלאה ועלה היין מעל הכיסוי ואז הוא שתה, יש לומר שמה שהנחש עצמו מזוג הוא שותה אך אם אחרים מזוגים הוא לא שותה, ורב אשי או רב משרשיא מקשה וכי נותנים תירוץ לדבר שיש בו סכנה, ורבא אומר להלכה שביין מזוג חששו לגילוי ולאיסור יין נסך, אך ביין מבושל אין חשש גילוי ויין נסך.

למשרתו של רב חלקיה בר טובי התגלה כלי של מים והוא ישן לידה ורב חלקיה אמר לו שאימת ישן עליה ודוקא ביום אך בלילה לא, אך להלכה גם ביום לא אומרים אימת ישן עליהם.

רב לא היה שותה מבית נכרי ואמר שהם לא נזהרים מגילוי אך הוא היה שותה מבית אלמנה כי היא ממשיכה את מנהגה מחיי בעלה, ושמאל לא שתה מבית אלמנה כי כבר אין לה אימת בעלה ואינה מכסה מים אך היה שותה מבית נכרי שאמנם הם לא נזהרים מגילוי אך הם נזהרים על נקיון, וללישנא בתרא רב לא היה שותה מבית נכרי אך היה שותה מבית אלמנה, ושמאל לא שתה לא מבית נכרי ולא מבית אלמנה.

ריב"ל אומר שיש ג' יינות ללא חשש גילוי והם חד מר מתוק, חד הוא יין חריף שמבקע נודות ונחש לא שותהו, מר שיש בו עשב ירנקה, ויין מתוק מאד מחמת השמש, ורב חמא שנה בג' היינות שיש בהם שינוי לשבת, חד זה יין עם פלפלים, מר הוא עם לענה, ומתוק הוא מי בארג שהוא משקה משובח ומאלו נחש לא שותה.

ר"ל אומר שבקרינא אין חשש גילוי ור' אבהו מבאר שהוא יין מתוק שבא מעסיא ורבא אומר שבמקומו יש חשש גילוי כי הוא חמר מדינה.

רבא אומר שייך שהחמיץ קצת עד ג' ימים יש בו איסור גילוי ומשום יין נסך, עמוד ב ואחר כך אין בו חשש גילוי ויין נסך, ונהרדעי אומרים שגם אחר ג' ימים חוששים לגילוי שלעתים הנחש שותהו.

שנו בברייתא שביין תוסס אין חשש גילוי ותסיסתו היא ג' ימים, בשחליים אין חשש גילוי אך בני הגולה נהגו בהם איסור, ודוקא כשאין בהם חומץ אך כשיש בהם חומץ הנחש מתגרה בהם, בכותח הבבלי אין חשש גילוי ובני הגולה נהגו בו איסור, ורב מנשי אומר שאם רואים בו ניקורים יש לחשוש לגילוי.

ר' חייא בר אשי אומר בשם שמואל שאם יש במים טיף כנגד טיף אין חשש גילוי, ורב אשי מוסיף שדוקא כשיש טיפה אחר טיפה שאז הנחש ירא.

רב חייא בר אשי אומר בשם שמואל שבפי תאינה אין חשש גילוי כמו ששינו שר' א אומר שמותר לאכול תאנים וענבים בלילה ואין לחשוש לגילוי שכתוב שומר פתאים ה'.

רב ספרא אמר בשם ר' יהושע מדרומא שיש ג' מיני ארס של נחש בחור שוקע, של בינוני מפעפע באמצע, ושל זקן צף, ומשמע ששל זקן כוחו חלש יותר, ויש להקשות ששינוי ששלושה שמזוקינים נוספת גבורה בהם והם דג נחש וחזיר, ויש לומר שאמנם הם מוסיפים גבורה אך הארס של נחש זקן חלש יותר, מה שכתוב שארס של בחור שוקע זה נ"מ שגם אם שתו ט' בני אדם מחבית ולא קרה להם כלום בכ"ז לא ישתה ממנה העשירי והיה מעשה ששתו תשעה ולא מתו והעשירי ששתה מת ואמר ר' ירמיה שזה הארס ששוקע, וכן אבטיח שהתגלה אף שאכלו ממנו ט' ולא מתו לא יאכל ממנו, וכן היה מעשה שאכלו ט' ולא מתו והעשירי שאכל מת, וע"ז אמר ר' ירמיה שהארס שקע.

שנו בברייתא שמים שהתגלו לא ישפכם ברה"ר ולא ירביץ בהם את הבית ולא יגבל בהם טיט ולא ישקה מהם את בהמתו ואת בהמת חבירו ולא ירחץ בהם פניו ידיו ורגליו ואחרים אומרים שרק במקום שיש סדק אסור שהארס נכנס שם ואם אין סדק מותר, ולכאורה אחרים לא מוסיפים על ת"ק שדיבר רק על פניו ידיו ורגליו שיש בהם סדק, יש לומר שהם יחלקו בגב היד והרגל ובמצח מעל העין שאין סדק שלת"ק אסור ולאחרים אסור רק אם יש בהם סדק.

יש להקשות ששינוי שמשקה לבהמת עצמו יש לומר שמדובר בחתול שלא ניק מארס, אך קשה א"כ מותר גם בשל חבירו ויש לומר שבחבירו אסור כי זה מכחיש את כוחו ובשלו מותר כי הוא יבריא, ובשל חבירו אסור כי אולי הוא רוצה למכרו ואם הוא חלש הוא יפסיד לו.

ר' אסי אומר בשם ר' יוחנן בשם ר' יהודה בן בתירא שיש ג' דרגות ביינות יין נסך אסור בהנאה והוא מטמא כטומאת מת החמורה בשיעור כזית,

דף לא סתם יינם אסור בהנאה וטומאתו כטומאת משקים כרביעית, המפקיד יינו אצל עכו"ם אסור בשתייה ומותר בהנאה, ומה ששינוי שהמפקיד פירותיו אצל עכו"ם הרי הם כפירותיו של העכו"ם לענין מעשר ושביעית יש לומר שמדובר כשייחד לו מקום בקרן זוית, אך קשה א"כ נתיר גם בשתייה כמו שכשהגיע ר' יוחנן לפרוד הוא אמר האם יש כאן את משנת בר קפרא ור' תנחום מפרוד אמר לו שבר קפרא שנה שהמפקיד יינו אצל עכו"ם מותר גם בשתייה, ור' יוחנן קרא עליו מקום שיפול שם העץ שם יהו ולכאורה מה שיין שהעץ עדיין שם אלא הכוונה שם יהיו פירותיו, ור' זירא מבאר שזה מחלוקת ר"א ורבנן ששינוי אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של עכו"ם ומלאהו יין והמפתח והחותם ביד ישראל ר"א מתיר וחכמים אוסרים ור' חייא בר רב חייא בר נחמני אמר בשם רב חסדא בשם רב ויש אומרים שרב חסדא אמר בשם אבא בר חמא בשם זעירי שהלכה כר"א.

ר"א אומר שהכל משתמר בחותם אחד מלבד יין שצריך ב' חותמות ור' יוחנן אומר שגם ביין מספיק חותם אחד ואין מחלוקת ביניהם אלא שר' יוחנן דיבר לדעת ר"א ור"א דיבר לדעת רבנן, וללישנא בתרא ר"א אמר שבכל הדברים מספיק חותם בתוך חותם וביין לא מספיק, ור' יוחנן אמר שגם ביין מספיק חותם בתוך חותם ושניהם נחלקו לדעת חכמים שר' יוחנן סבר שחכמים חלקו על ר"א רק בחותם אחד אך חותם בתוך חותם מועיל, ור"א סובר שנחלקו רבנן גם בחותם בתוך חותם, ורבא אומר שחותם בתוך חותם הוא ששם מזרק על פי חבית ואז שורק בטיט ומדבק אותו בפי החבית ואם לא טח בטיט זה לא מספיק, ואם כופה סל על החבית זה מועיל כשהוא מהודק ואם לא זה לא מועיל, אם מונח נוד בתוך דסקיא של עור וחתומת פיו למטה זה חותם בתוך חותם ואם חתומת פיו למעלה זה לא חותם בתוך חותם, ואם פיו כפוף לתוכו והוא צרור וחתום זה מועיל.

שנו בברייתא שבתחילה אמרו שייך של כושי אסור מפני בירת סריקא שהיא מקום של עכו"ם ושל ברכתא אסור מפני כפר פרשאי שסמוך לה, ושל זגדור אסור מפני כפר שלים ואח"כ חזרו לומר שחביות פתוחות אסורות וסתומות מותרות, בתחילה אסרו בסתומות שחששו שכותי לא מקפיד על מגע עכו"ם ובסוף סברו שכותי מקפיד רק על סתומות ואינו מקפיד על פתוחות, עמוד ב ויש להקשות איך מותר סתום הרי שינוי השולח חבית של יין ביד כותי וכן חבית של ציר ומורייס ביד עכו"ם אם הוא מכיר את חותמו וסתומתו מותר ואם לא אסור, מבאר ר' זירא שבעיר לא חששו אך בדרך חששו, ור' ירמיה מקשה א"כ נאסור גם בעיר שהרי באו מהדרך, ור' ירמיה מחלק שזמן בין הגיתות שכל העולם מצויים בדרכים לא חששו שהוא יזיף שהוא אומר אם יראו אותי אני יפסיד אך בשאר השנה אסור.

רמי בר חמא אמר בשם ר' יצחק שאסרו שיכר משום חתנות ור"נ אומר שזה משום חשש גילוי, ויש לדקדק שאם נאמר שחששו לגילוי של הגיגית שעושים בה את השיכר הרי גם אצלינו היא מגולה ואם מצד החבית הרי גם שלנו מגולה, ויש לומר שמדובר במקום שמגלים את המים עד שיהיו צלולים, אך קשה אם זה מצד גילוי נתיר ביטן כמו ששינוי שייך ישן מותר משום גילוי כיון שהארס לא מניחו להתישן וכן שייך חומץ כי הארס לא מניח להחמיץ, ויש לומר שגזרו ישן משום חדש.

לרב פפא היו מוציאים שיכר לפתח החנות ורק אז היה שותהו ולרב אחא היו מביאים לביתו והיה שותה ושניהם סברו שהאיסור הוא משום חתנות, ורב אחא עשה הרחקה נוספת.

רב שמואל בר ביסנא הגיע למקום ששמו מרגואן והביאו לו יין ולא שתה וכן הביאו לו שכר ולא שתה, ולכאורה מובן שלא שתה יין משום חשש יין נסך אך מדוע לא שתה שכר, יש לומר גזירה משום יין שגם בסתם יין יש גזירה משום נסך.

רב אמר ששכר של עכו"ם מותר אך חייא בני לא ישתה ממנו, יש להקשות שאם רב מתיר א"כ מדוע אסור לחייא ואם רב אסר איך הוא התיר לכל העולם, ויש לומר שרב סבר שהאיסור הוא משום גילוי ובשכר ששמים כישות הוא מחליש את הארס, ומי שחולה הוא מחלה אותו יותר ולכן חייא בני שהוא חולה לא ישתה ממנו.

שמואל אומר שלכל הרצעים יש ארס אך ארסו של נחש ממת ושל שרצים אינו ממת, ושמואל אמר לחייא בר רבא בן אריה בא אומר לך דבר טוב שאמר אביך מדוע הנכרים נפוחים כי הם שותים ממשקים מגולים, ומה שאינם מתים מזה כיון שהם אוכלים שרצים ורמשים גופם חם וזה לא מזיק להם.